

szakadozott felhők után tiszta, világos ég, azután nagy menydörgés; 21.—30.: csendes, tartos eső, hirtelen elszélednek a felhők, s a pesti vásárra utazni szándékozokat derült idővel biztatja.

7) *Julius 1.—5.*: A szép meleg idő menydörgést okoz; 1.—12.: essős idő, felhős, szeles napok; 12.—19.: dörög és menydörög, utánna szépen kitisztul a levegő; 19.—26.: folytonosan tiszta meleg idő, süt és éget a nap; 26.—31.: néha kemény szelek, azután villámlik, vége felé kiderül.

8) *Augusztus 1.—9.*: Szeles, de jó idő; 9.—16.: vidám szép meleg napok; 16.—23.: szomorú nedves napokra fordul az idő; 23.—31.: egymásra tóduló felhők, szélvész napok, melyek végre kitisztulnak.

9) *September 1.—6.*: Ragyogó napok, kedves idő, egészséges levegő; 6.—13.: a növekedő szél vastag felhőt hajt egymásra, a köd a szőlőt érleli; 13.—20.: meleg szeles idő, mely végre elkomorul; 20.—30.: hives zordon napok, a felhőkből csak úgy kukucsál ki a nap.

10) *October 1.—11.*: Szürke harmat száll alá a föld színére; 11.—18.: a tiszta napfény kékesre fordul, csipős éjjelek egymásután; 18.—25.: engedelmes csendes napok, a kint háló barmok kolompjai messze elhallanak; 25.—31.: állhatos katonás és diákos napok.

11) *November 1.—8.*: Hideg idő, az ég alja szomorú, borongos napok; 8.—15.: száraz hideg, havas idő, reggelként szánkázni is lehet a deres hó-

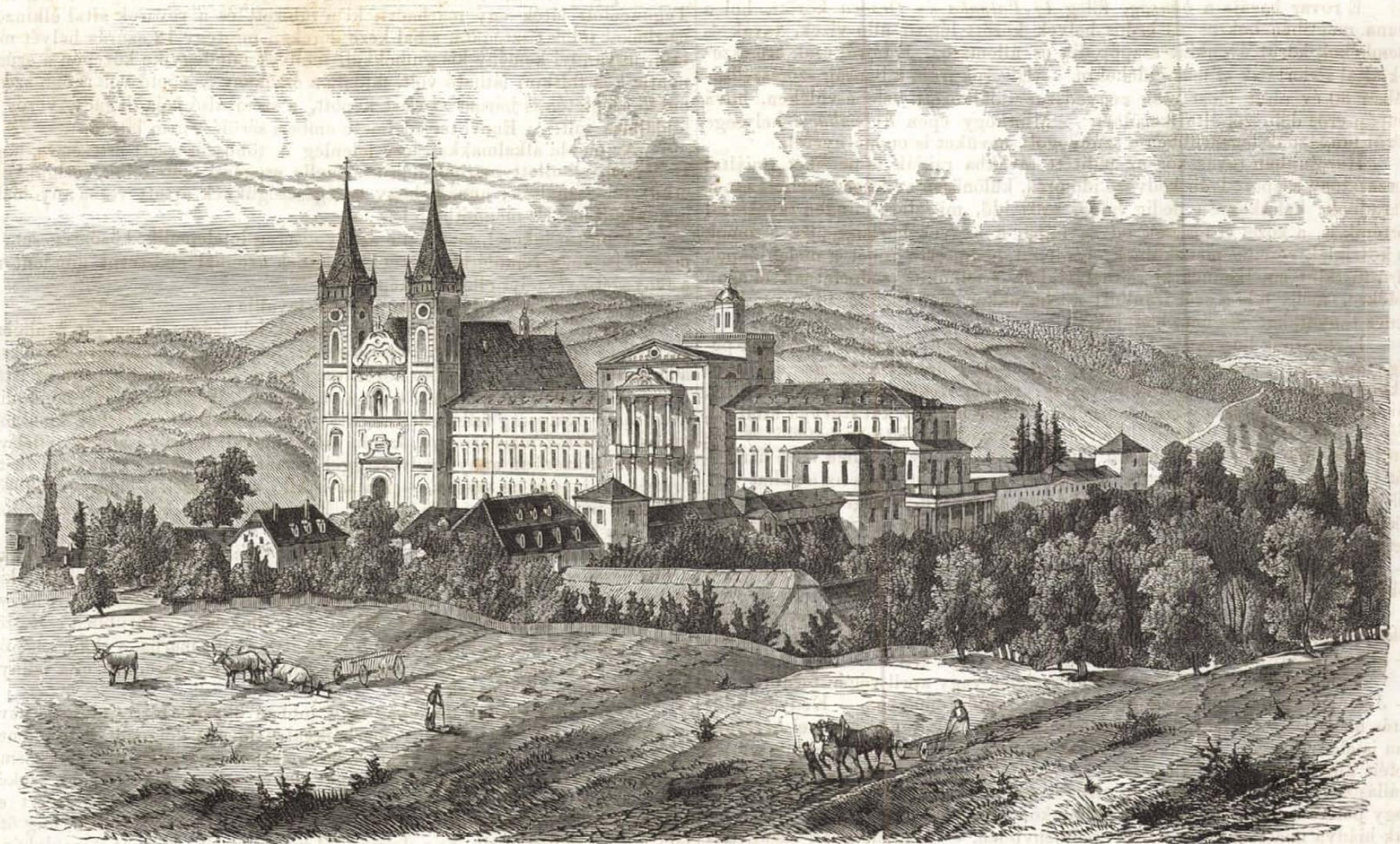
gondolni sem mertem, — de most már ezzel is tanultam. — Így van biz az édes jó emberem, mint tölem hallá — mondtam neki — másszor tehát ne akadjon fel azon, ha egy naptárt kezébe vesz, és nem látja benne az idő járását kitéve.

Már e szerint nem is gondolok többet vele, köszönöm az értesítést, ahhoz fogom magam tartani. *)

Csúthy Zsigmond.

Szemiluka.

E barlangnak rajzát hozta a „Vasárnapi ujság“ ez évi 4-dik száma: Az *eperjesi barlang*, a tájnyelvén *Szemiluka*, fekszik Komárom megyében a vértesszeleknek felső és alsó Galla faluk felől vonuló s Almás és Neszmély körül a Dunánál végződő egyik ágának, — nem mint a képen (alkalmasint a felvételi pont közelsége miatt) hibásan látszó külön hegyben, hanem nyugat felé egy kevéssé kihasalló oldalában, Bánhida most tótajku, de hihetőleg hajdan magyar ajku — mire a még most is létező lakosok magyaros nevei mutatnak — falunak határában. A barlang maga egy téres és világos előüregből, melyben igen sok csontmaradvány van, és egy szűkebb bejárásu, a föld alatt messze elnyúló részből áll, melyben víz és kalló föld található, s mellyről azt tartják, hogy a hegy tulsó oldalán napvilágra végződnek, ámbár víz miatt odáig menni nem lehet.

Zircz. — (Leírása a jövő számban.)

nak hátán; 15.—22.: szomorú, ködös, szeles őszi napok; 22.—30.: zürzavaros kellemetlen idő, a téli gúnyát elő lehet keresni.

12) *December 1.—6.*: Dér, hideg, fagyaló napok; 6.—13.: mord idő, a disznóöléstől nem lehet félni, hogy a hús meglágyuljon; 13.—20.: ködös napok, havas fellegek; 20.—31.: hideg, kemény zuzmarás, téli napokkal végződik az esztendő.

Elkészülvén illy alakban az évenkénti időjárás sorozat, elküldtem az én jó emberemhez, hogy e tekintetben ne legyen neki semmi panasza. Meg is volt elégedve ő kigyelme ezzel; nem is kívánt többet tudni az időjárásról — önvallomása szerint — mint az itt leírt sorozatot, melyet az önbélatása szerint úgy használt fel, mint jónak látta.

Még csak egy dologról kellett felvilágosítanom; hozzám jött ugyan is, és álmélkodva kérdezé: hogy és mikép jöhetett ez meg illy hamar a budai csillagvizsgáló toronyból, hiszen ez — ugymond — már madárrepülésnek is sok volna.

Színét sem látta, biz ez, nem is akarta látni édes atyámfia — mondtam neki — a budai csillagvizsgáló tornyot; mert ez itt készült a Duna partján.

Az én emberem e szavakra szem és fül lett. Hát, hogy-hogy eshetik az meg, hiszen én mindig azt hallottam, hogy a kalendáriumot a budai csillagvizsgáló toronyban csinálják, és csak nyomtatni küldik Pestre, Komáromba, Szegedre stb., hogy a Dunaparton is lehet kalendáriumot csinálni, ezt én

Az előir meglehetősen kerek, magas, téres és világos, mellynek közepén egy jókora domb emelkedik, s rajta hat külön nyílás van. A főnyílás a sziklafal oldalán, mint a képen is látható, kapuforma nyíláshoz hasonlít, egy másik szinte nagy és kerek nyílás van az ür tetején, a harmadik az ugynevezett farkaslyuk, kívülről nézve a kaputól balra esik és olly szűk, hogy csak egyes ember búvhatik rajta keresztül oldalt lapúlva; a negyedik a kaputól jobbra az ugynevezett kémény, szűk, felfelé menő, s csakugyan kéményül is szolgáló lyuk, a mennyeiben alatta egy sziklapad tűzhelyül szokott szolgálni; e mellett van még egy, ablak néven ismeretes, kisebb nyílás a sziklafal oldalában, s végre van a föld alá vezető alacsony nyílás.

Bent az ür sziklafalain számos látogatók nevei olvashatók. Az üregben ezelőtt 40 évvel is (a mióta t. i. én e barlangot nem láttam) igen sok embercsont hevert, s a nép között következő hagyomány szállong e barlangról, mely a tatárok itt járását s dúlását gyászos emlékezetben tartja fen.

A barlangnak hajdan csak a farkaslyuk és kémény nyílásai voltak

*) Korszerűnek tartottuk e cikket most közölni, midőn mindenfelől készülnek a sípbal, dobbal, trombitával hirdetett naptárak. Kérjük a tisztelt naptárszerkesztőket, hogy hagyják ki már valahára azokat a népbolondító időjósokat. Ne nézzék ollyan együgyűnek ezt a mi jó magyar népünket, ne terjesszék a hazugságot és ámitást a felvilágosodás korszakában. Mi előre is kimondjuk, hogy mind azon naptárakat, mellyek a jövő évre tüzetes időjósokat hoznak, kegyetlenül le fogjuk szólni olvasóink előtt. Szerk.

meg; a kapu, a felső kerek nyílás és az ablak nem léteztek. A tatárjáráskor a vidékről számtalan nép menekült ide s bujt be egyenként a farkaslyukon. Egyik — talán a romjaiban még most is látható közel fekvő Vithán — várból a várnagy neje is gyermekével oda menekült, a hol senkisémet akart vizet adni a gyermeknek, hanem szívtelenül kiutasíták a nőt a hegy alatti völgyben folydogáló labancz patakhöz. Az elkeseredett anya lement a patakhoz vizért, azonban ott lappangott tatárok kezére kerülve, kik neki kegyelmet ígértek, ha megmutatja, hol vannak a többi emberek elrejtve, részint boszúvágy, részint önfentartás ösztönéből a rejteket elárulta, miért is köszönet fejében a tatárok gyermekektől felkonezolóak; a tatárok erre a barlangot

ostrom alá vették, de mivel a keskeny farkaslyukon egyenként féloldalt be nem mehettek, felmentek a hegy tetejére s ott kezdték nagy körben lefelé ásni, míg végre a boltozat lezuhan s részint eltemette az alatta létezetteket, részint pedig a nagy rázkódás által kidöntötte a barlang oldalát, s így támadt a kapu- és ablaknyílás. Innen van a fenebb említett domb, mely alatt, ha valót beszél a hagyomány, a régiség buvár számára is várhatnak kizsákmányolandó kincsek.

A hely táján, hol a vízremenő nőt a tatárok meglették, most egy malom áll, melynek neve *Lapotár* arra látszik mutatni, hogy eredetét onnan vette, miszerint ottan *lappangott tatár*.
Angyalffy András.

T Á R H Á Z.

A kolumbácsi szúnyog. *)

Aradmegye keleti részéből.

Május 4.

E vidéket jelenleg megszállva tartja egy rovarsereg, mely szarvasmarháinkat, lovainkat, sertéseinket és juhainkat igen kártékonyan ostromolja. — Hazája nem a magyar, csak a szelek sodorják felhőkint néha ide a nem szívesen látott vendéget, a kolumbácsi szúnyogot.

E rovar hazája a bántás, főleg *Uj-Palánka* és *Orsova* között, hol a Duna mentiben bokros és erdős helyek között létező álló vizek, tavak és zombékok körül évenként szaporodik és állomásoz. E tájról csak erős szelek által sodortatik el más vidékekre. — E sorok írója a bántás szomszédságában 30 év alatt most csak negyedszer találkozott vele e vidéken, hová csupán erős déli szél által kerülhet. — Minthogy épen Kolumbácsi helysége körül tanyáznak legsűrűbben e szúnyogok, nevüket is onnan nyerék.

Hazájukban tavaszkor az említett tavakba rakják le petéiket, miáltal borzasztóan szaporodván kedvező időjárás, különösen szélesend mellett ott is maradnak; keletkezvén pedig hűvös erős idő, mi szinte minden tavasszal történik is, a közel erdőségek odvas fáiba, a hegyek barlangjaiba, a romok és kősziklák réseihe menekülnek; beállván pedig erre ismét a meleg napok sűrű füstökint emelkednek ki rejthelyeikből, s felhőkint sodortatnak el azon vidékekre, mely felé a szél irányul; de ha akkor épen csendes idő van, kedvezencz tanyájukat oda nem hagyják.

E rovarnak hossza $1-1\frac{1}{2}$ vonalnyi, szélessége $\frac{1}{2}$ vonal. — Alakja pedig, mint ezt jó görcsővem mutatja, ime: feje gömbölyű, szemei oldalvást fekvők igen nagyok, csápja kellő vastag, rövid; izes szárnya (szicső) vastag, rövid, körülr két vékony igen mozgékony falám látható, két szárnya átlátszó, eres, a rovar testénél valamivel nagyobb, egymást tökéletesen befedő; — fejétől háta fölé világos hamuszínű páris látható, mely testének felső harmadát teszi. — Alteste fehérsárgás gömbölyű, négy rovattal, és ha az állat vérrel jóllakott, vöröses idomtalan. Lába hat, négytagu, a végén két erős fogó körömmel, a tagok felváltva fehéres sárgák és feketések. — Szárnyalása rendetlen, tétozó, de mégis mint a közönséges szúnyogé, mindenfelé irányuló. — Életereje gyenge lábán áll, egy esőcsepp, egy gyenge érintés szétteri. A tökéletesen kifejlett, de éhező rovar súlya: 5 darab = 1 grán.

Ha ezen szúnyog zsarnokoskodása közben hirtelen erős zápor esik, de főleg, ha mint szerencsénkre épen tegnap itt történt, hirtelen hideg eső áll be, — akkor tönkre jutván e sereg, minden inség végét érte.

Vidékünkön csak tavasszal májuselejen vagy ápril végén fordult meg. — Jelenleg ápril 25-én láttatott először nagyobb tömegben. — Kedvező időjárás mellett 4—6 hétig üzi szomorú pusztítását. — Junius végével hazájukban is elenyésznek. Minthogy ezen szúnyog e rovarnem természete szerint petéit álló vízbe rakja, általában, ha hazájából szelek által elűzetik, az új szálláson is jobbadán a mélyebb, vizes és mocsáros helyeket szereti leginkább, hogy petéit vízbe letehesse. — Vidékünkön azonban a szaporodás, épen a tavak hiánya miatt a jövőre nézve eredménytelen. — Megjelenésük első heteiben leggonoszabbul gazdálkodnak; beállván a szaporodás ideje mérsékeltebbek, s későbbben már világosan tunyábbak, nehezkesebbek, kevésbé kártékonyak.

A szúnyog általános természete szerint a meleg állati vér kedvezencz étke a kolumbácsi szúnyognak is. Nagy mohósággal lepi el ezért házi állatainkat, s felkeresi főleg testük azon részeit, melyeken a vérhez könnyen hozzáférhet. — Az általam felbonczoltatott hullák gégeiben és garataiban néha megszámlálhatlan mennyiségű szúnyogot találtam. Ezek véleményem szerint a légzés által kerülének ide, valamint e sorok írója illy rovarsereg közé kerülvén, azok nagy számát belégni kénytelen volt. — A végből és hüvely ürében találhatók azonban, csak bemászás által kerültenek oda.

Valóban sajnálatos, részvétre gerjesztő látvány az, midőn a szúnyogok ezrei által üldözött szegény marha ijedten fut, ugrik, rugdalózik, bög, midőn a befogott lovak vagy ökrök a kocsit vagy ekét elragadják, a legelőn levő marha pedig az elfogultság és borzalom minden jeleivel szerteszét fut vagy haza szalad.

A mely marha áldozatul esik e kis szörnynek, sokáig nem kinlódik, 3—5, ritkább esetekben 12—20 órai ostromoltatás után nehezített légzés, szapora, erős, néha félbehagyó érverés, sokszor rögtön elerőtlenedés, néha görcsös rángatózások közben csakhamar nehezen lihegve mulik ki.

Perczig sem kétkezem, hogy ezen, csak igen közlőrl látható parányi rovar az embert is megölhetné, ha öt illy csoportosan megmarná, s tán még

gyorsabban végezhetné ki, mint a kemény bőrű bivalt; ámde az embert védi ellene ruhája, és meztelen részeit ügyes keze.

Mi az emberek ezen rovar által okozott, s általam eddig észlelt sérelmeit illeti, ezek illy alakban tűnnek elő: a megmarn seb helyen eleinte kellemetlen viszketegség, utána fájdalmas égetés érzete áll be; a megmarn helyecske — kivált érzékeny bőrűeknél — csakhamar megdagad, és rögtön kemény, fájdalmas, szinte egy fél borsót meghaladó gumót képez, mely utóbbi több napig is fenáll, noha az érintett égető fájdalom napnál tovább alig tart. Tegnapelőtt láték egy marhaort, ki a rábizott és a rovarok által elkínzott marhákat tőlök tisztogatá, s bal keze derekán mintegy 12 szűrás helyét mutatá, ugyannyi kemény kis gumókkal, melyek mindegyike közepén a szűrás pontja kék foltként látható volt, fájdalma érzékeny és égető volt; jobb szeme benső szögletén is három szűrást kapott, a szem alsó héja dagadt, vörös és fájdalmas volt. — Ennél terjedelmes emberi sérülést nem láttam.

Az előbbi alkalmakkal, ugy jelenleg is többször esett értésemre, hogy az illykép elhullott marhák húsát némely szegény embereink, (zigányok) étkül fölhasználták; annak, hogy ez egészségüknek ártott volna, nyomába nem akadtam. Ez megfeythető is.

Azon táj lakosai, melyen e szúnyogsereg letelepedik, közönségesen, és méltán is, nagy rémulésbe ejtetnek, s sietnek azonnal elkövetni mindent mi a fenyegető veszélyt elhárítani képes.

Tapasztalásom e következő eljárást javallja:

1-ör: Tanácsos ezen pár hétre, ha csak lehetséges, a marhát istállóban tartani, és ne hogy itt is fölkeresse a rovar, folytonosan tartó sűrű füstölések alkalmazandók vagy az istálló körül, vagy mi még czélszerűbb, benn az istállóban. Fölösleges megemlíteni, hogy a tüzeveszély elhárítása tekintetéből minden lehető óvatosság felhasználassék. *) E tüzelésre leghasznosban kinálkozó anyag a száraz marhatrágya, szalmával, szénával, forgácsal, falevéllal vegyítve, mik azonban annyi nedvességgel birjanak, hogy a tűz csak sűrű füstöt fejtven ki, lángot ne vessen. — Ha az istálló tágas, széles, benn is eszközölhető egy pár kisebb illynemű tüzelés. Ezen füstölések kellőképp s állandóan kezelve a legbiztosabb óvszert képezik.

2) Ha az istállózás nem eszközölhető, és a marha a réten legel, akkor a füstölések a gulyák vagy csordák körül eszközöltessenek a légvonal tekintetbe vételével, mely ha világos, a füstölés ollykép alkalmazandó, hogy a szél a füstöt a marha felé hajtja. Minél szorgalmasban és sűrűbben eszközöltetnek ezen füstölések, annál inkább biztosítva van a marha, s ekkor más óvszer alig kívántatik. Látni is világosan, minő sietve takarodnak el a szúnyogok illy füstölő halmazok elől.

3) A mely gazdák magokat még jobban akarják biztosítani, de nevezetesen azok, kik utazni, vagy marhaikkal a mezőn dolgozni kénytelenek, azok bármilyen bűdös folyadékkal kenjék be a marhák szőrtelen részeit, és ismételjék ezt, valahányszor a felkent kenőcs elenyészett. — E célra jó a szekérkenő, kátrány, bűdös olajok. Dr. Schönbauer, mint legbiztosb szert ezt ajánlja: két font felvágott erős dohány **) főzetik tíz iteze vízben, míg ötre lefő, most a lé leszűretik, és a dohány jól kifacsartatik; ezen öt iteze dohányle más edénybe ismét tűz fölibe tétetik, folytonosan kavarva, addig sűrítetik, míg a folyó méz sűrűségét nyeri, ekkor vegyítessék hozzá egy font avas zsir és fél lat köolaj.

En ezen irt mint igen biztost ajánlhatom. — Minthogy azonban jelenleg kapa- vagy más erős dohányunk nincsen, s mivel épen a dohány erős tömörsége teszi ezen irt olly hathatóssá, továbbá tehetősbeknél, vagy hol csak egyes darabok óvandók meg, ezen írál még erősbet rendelek: alkatrészei im ezek: 12 lat avas zsir, szarvasszarvolaj, köolaj, vastag terpentín, mindenikből 2, bűdös aszatpor 1 lat. Mindezek jól összevegyitetnek. — Mind e kétnemű ír csak minden harmadnapra kenendő fel újból.

4) A már a szúnyogok által zaklatott, és már beteg marhán azonnal bő érmetszés eszközendő, s belsőképp savó, vagy más savas ital salétrommal nyujtandó; helyileg pedig az említett lobdagok enyhe olajjal ápolatnak. Ha a baj korán vétetik észre, kivált, ha csak az alfel, tölgyek, vagy némi részek sérülvén, ha különben eszközölhető, a betegdő darabokat az érmetszés után mély hideg vízbe hajatatom.

K.

*) Ez előtt négy nappal több helységben több ház és istálló gyuladt meg a kellő vigyázat hiánya miatt.

**) Mig volt, e vidéken legjobb sikerrel használtuk e célra a kapadohányt. — Kivánatos lenne, hogy ezen dohányfaj, mely a marhák több nemű bőrbetegségeiben is olly kitűnő hasznosságu, kellő rendőri felvigyázat mellett a m. kormány általi kiszolgáltatása lehetővé tétetnék.

*) A „Magyar szajtó“ után.